

INTERPELIACIJA

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui

Juozui Olekui

2016 m. rugsėjo 10 d.

Vilnius

Š.m. rugpjūčio 30 d. Viešųjų pirkimų tarnyba (VPT) paskelbė pranešimą apie jų atlikto tyrimo išvadą, kurioje konstatuojama, kad Lietuvos kariuomenė 2014 m. įsigijo atsargines detales ir agregatus savo lauko virtuvėms maždaug aštuoniais kartais brangiau nei tuo metu jos kainavo rinkoje.

Pjaustymo lentelė įsigyta už 180 eurų, kai identiška lentelė parduotuvėje tuo metu kainavo 28 eurus. Duonriekis peilis už - 142 eurus, jo kaina parduotuvėje – 13 eurų. Kepsniams naudojama šakutė - už 184 eurus, kiaurasamtis - už 70 eurų, galastuvas - už 103 eurus, peilis mėšai kapoti - už 250 eurų, sietelis - už 161 eurą, skirtingų dydžių samteliai - už 243 eurus ir 258 eurus – tokia neįprasta kaina už įprastus virtuvės įrankius.

„Auksinius“ virtuvės įrankius kariuomenė įsigijo iš UAB „Nota bene“ – vienintelės bendrovės, pateikusios pasiūlymą šiam pirkimui. Mūsų žiniomis, ši bendrovė Krašto apsaugos sistemos tiekėjų sąrašė yra nuo 2001 metų. Kaip skelbiama VPT išvadoje, nuo 2006-ųjų „Nota bene“ yra laimėjusi virš penkiasdešimt skirtingos apimtys Lietuvos kariuomenės skelbtų viešųjų pirkimų už bendrą beveik 30 mln. eurų vertę.

Su šia bendrove Lietuvos kariuomenė 2014 m. pasirašė 1,622 mln. eurų vertės preliminarį lauko virtuvių atsarginių detalių ir agregatų pirkimo sutartį. Remiantis ja, tais pačiais metais kariuomenė suformavo savo pirmąjį užsakymą už 173,8 tūkst. Eurų. Tokiu būdu kartu su kitomis prekėmis ir nupirkti minėti įrankiai.

Lauko virtuvių atsarginėms detalėms ir agregatams įsigyti Lietuvos kariuomenė planavo skirti iš viso 724 tūkst. eurų, tačiau „Nota bene“ pasiūlyta dvigubai didesnė 1,622 mln. eurų suma pasirodė priimtina. VPT išvadose akcentuojama, jog perkančioji organizacija turėtų ne didinti pirkimui suplanuotas lėšas, o gauti jas neviršijantį pasiūlymą.

VPT rado pažeidimų ir kituose Krašto apsaugos sistemos pirkimuose. Vertinant, kaip įgyvendinama 240 tūkst. eurų vertės sutartis su „Nota bene“ dėl 4 komplektų karių apgyvendinimui skirtų palapinių, konstatuota, jog sutartis vykdoma neskaidriai. VPT išvadose nurodoma, jog priimta iš tiekėjo įranga neatitinka pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatytų reikalavimų.

Neigiamai įvertintas ir už 1,342 mln. eurų karinių kastuvėlių pirkimas, kuriame, atmetus kitų tiekėjų pasiūlymus, laimėtoja paskelbta didžiausią – 1,522 mln. eurų - kainą pasiūliusi UAB „Nota bene“.

VPT šiuo metu nagrinėja gautą tiekėjo pretenziją dar vienam Krašto apsaugos sistemos pirkimui. Jame laimėtoja pripažinta vėl „Nota bene“, su kuria pasirašyta 126 800 eurų vertės preliminarioji sutartis dėl antklodžių tiekimo. Dvigubai mažesnę – 66 400 eurų – kainą pasiūliusio tiekėjo pasiūlymas atmestas kaip neatitikęs techninės specifikacijos reikalavimų.

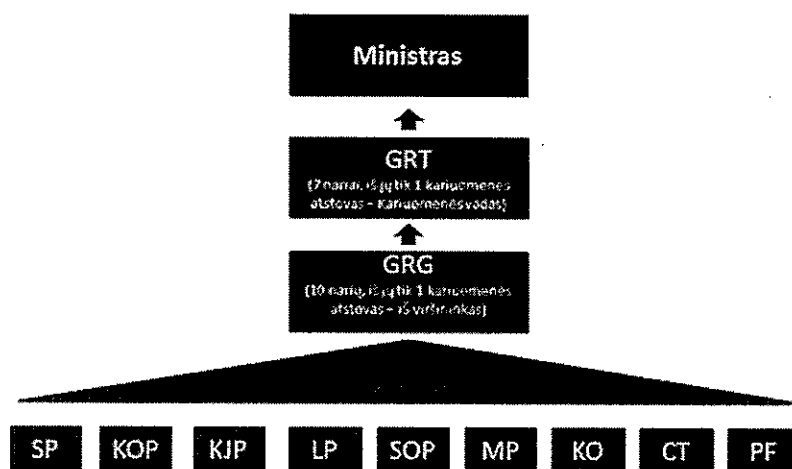
Kaip vyksta įsigijimo procesas krašto apsaugos sistemoje?

Krašto apsaugos ministras yra vienintelis biudžeto asignavimų valdytojas (Krašto apsaugos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 8 str.) Krašto apsaugos sistemos viešieji pirkimai gali būti centralizuoti arba decentralizuoti. Nepriklausomai nuo viešųjų pirkimų tipo ir perkančiosios organizacijos konkrečiais atvejais, politinė atsakomybė už visų KAS viešųjų pirkimų skaidrumą tenka ministrui.

Kaip vyksta pirkimų procesas?

Visų pirma yra nustatomas poreikis, tuomet suplanuojami resursai ir aprašomas (techninė specifikacija) norimas įsigyti daiktas, po to suteikiamas leidimas pradėti pirkimo procedūrą, skelbiamas konkursas ir tik tada įvyksta produkto pirkimas bei priėmimas. Bet kuris poreikis privalo būti patvirtintas ministerijos, tvirtinant asignavimus kiekvieniems metams. Asignavimų planavimui ir skirstymui vadovauja KAM Finansų ir biudžeto departamentas, tiesiogiai pavaldus viceministrui R. Usoniui. KAM Įsigijimų departamentas, atsakingas ministerijos kancleriui, turi vykdyti prevencinę priežiūrą kiekviename KAS centralizuotame ir svarbiausiuose decentralizuotuose viešuosiuose pirkimuose. Pagal pareigybės aprašymą Įsigijimų departamento direktorius „teikia KAM vadovybei informaciją apie visų centralizuotų ir svarbiausių decentralizuotų KAS vykdomų pirkimų rezultatus ; koordinuoja KAS perkančių organizacijų vykdomų viešųjų pirkimų prevencinės veiklą“.

Pagrindinis ir vienintelis pinigų valdytojas bei skirstytojas yra Krašto apsaugos ministerijos Gynybos resursų taryba (toliau – GRT). Jos patariamoji ir darbinė institucija yra Gynybos resursų grupė (toliau - GRG). Pirmajai vadovauja pats ministras, o antrajai - viceministras resursams, finansams infrastruktūrai ir ryšiams.

Kitas žingsnis – rengiama techninė specifikacija norimai prekei įsigyti. Šią užduotį atlieka sudaryta komisija iš pareigūnų tiesiogiai atliekančių darbus su įsigyjamais daiktais, o komisijai vadovauja įsigyjančios organizacijos skirtas asmuo. Įsigyjanti institucija „Šaukštų“ skandalo atveju buvo Lietuvos kariuomenės Logistikos valdybos Materialinių resursų departamentas. Kai gaunamas preliminarus leidimas įsigyti prekes (ministerija skyrė pinigų) ir jau yra parengta techninė specifikacija, pereinama prie proceso, kurio metu duodamas leidimas pradėti vykdyti pirkimo procedūrą. Leidimą tvirtina KAM Įsigijimų departamentas, patikrinęs ar viskas atitinka įsigijimo tvarką apibrėžiantiems teisės aktams bei įvertinęs pirkimo ypatumą, departamentas nustato kokiais

teisės aktais turi būti vadovaujamasi atliekant pirkimą. Tik užbaigus šį etapą, perkančioji organizacija gali pradėti vykdyti pirkimą.

Pirkimas gali būti vykdomas konkurso būdu, arba gali būti vykdomas supaprastintas pirkimas. Supaprastintas pirkimas gali būti taikomas iki 58 tūkstančių eurų vertės. Kadangi jau paskelbta kad šis pirkimas buvo už 175 tūkstančius eurų sumą galime konstatuoti, kad buvo vykdomas pirkimas atviro konkurso būdu. Atviram konkursui sudaroma pirkimo komisija iš įsigyjančios institucijos ir atstovo iš Įsigijimo departamento, kuris priklauso KAM. Paprastai komisijos pirmininku skiriamas ministerijos atstovas iš Įsigijimo departamento, o pats Įsigijimų departamentas per savo atstovą užtikrina komisijos darbo atitikimą teisės aktuose nustatytoms procedūroms. Ir galutinis žingsnis šiame procese yra gauto daikto priėmimas iš parduodančiosios organizacijos.

Kaip vyko 2014 m. virtuvės įrankių pirkimas iš UAB „Nota Bene“

2014 m., prasidėjus karui Ukrainoje, Vyriausybė padidino asignavimus krašto apsaugai 130 mln. litų – dalį lėšų numatant skirti iš Privatizavimo fondo, dalį – iš surenkamo akcizo mokesčio.

Tuometinis Kariuomenės Logistikos valdybos vadas, paskatintas KAM Finansų ir biudžeto departamento greičiau įsisavinti lėšas (tai fiksuota Generalinės inspekcijos išvadoje), kreipėsi į Gynybos resursų grupę, vadovaujamą viceministro R. Usonio, prašydamas pritarti Logistikos programos didinimui, t.y. įsigyti trūkstamos lauko virtuvės įrangos ir atsarginių dalių. Gynybos resursų taryba patvirtino ir krašto apsaugos ministras skyrė šias lėšas.

LK Logistikos valdybos Materialinių resursų departamentas (toliau – MRD) ėmėsi organizuoti lauko virtuvių TFK-250 atsarginių detalių ir agregatų viešąjį pirkimą. Viešojo pirkimo procedūros metu buvo gautas vienas pasiūlymas (tiekęjas UAB „Nota Bene“). MRD Viešojo pirkimo komisija, įvertinusi tiekėjo pateiktą pasiūlymą, kreipėsi į perkančiąją organizaciją (MRD) „<...> - ar atmesti laimėtojo pasiūlymą dėl per didelės perkančiajai organizacijai nepriimtinos kainos, - ar bus užtikrintos lėšos įsigijimui su vienu tiekėju“. Bendrovės „Nota Bene“ pasiūlyta pirkimo kaina buvo 2,2 karto didesnė už nurodytą kainą paraiškoje. Materialinių resursų departamento direktorius plk. lt. V. Dambrauskas informavo viešųjų pirkimų komisiją, kad „<...> tiekėjo pasiūlyta kaina, atsižvelgiant į rinkos pokyčius, yra priimtina <...> ir pasiūlė tęsti pirkimo procedūras, laimėtoju patvirtinat UAB „Nota Bene“. Neturime duomenų, ar MRD direktorius plk. lt. V. Dambrauskas pats priėmė sprendimą dėl priimtinos padidintos kainos ar gavo leidimą iš KAM įsigijimo departamento, vykdančio viešųjų pirkimų priežiūrą.

2014 m. spalio 1 d. Kariuomenės Materialinių resursų departamentas ir UAB „Nota bene“ sudaro preliminarį prekių pirkimo – pardavimo sutartį dėl lauko virtuvių atsarginių dalių ir agregatų įsigijimo, kurios vertė – apie 1,6 mln. eurų.

2014 m. spalio 8 d. minėtos sutarties pagrindu sudaryta pirkimo-pardavimo sutartis, kurios vertė apie 174 tūkst. eurų.

2014 m. gruodžio 8 d. su abejonėmis dėl šio konkretaus pirkimo į krašto apsaugos ministrą Juožą Oleką raštu kreipėsi Antrojo operatyvinių tarnybų departamento tuometis direktorius plk. Alvydas Šiuparis.

Po mėnesio, 2015 m. sausio 8 d., krašto apsaugos ministras J. Olekas pavedė Generalinei inspekcijai atlikti tarnybinį tyrimą.

2015 m. vasario 26 d. Generalinė inspekcija pateikė tarnybinio patikrinimo išvadą. Įvertinus sutarties priede nurodytus įsigytus prekių įkainius, „kilo abejonių dėl būtinybės krašto apsaugos reikmėms įsigyti prekes sutartyje nurodytomis kainomis“. Todėl Generalinė inspekcija kreipėsi į KAM Centralizuotą vidaus audito departamentą su prašymu „įvertinti įsigytų prekių įkainius skaidrumo, veiksmingumo ir ekonomiškumo požiūriu“.

Vidaus auditoriai išvadoje nurodo, kad „<...> UAB „Nota Bene“ galimai pateikė ne „Karcher-Futuretech GmbH“ (Vokietija) gamintus virtuvės įrankius, nes ant virtuvės įrankių yra ir „Prohotel“ lipdukai.

Pavyzdžiui: skylėtas aptarnavimo šaukštas, turintis prekės lipdukus „ProHotel“ ir „Futuretech Karcher group“ nupirkta už 240,79 Lt, kai rinkoje tokią pat prekę su lipduku „ProHotel“ galima įsigyti už 31,76 Lt.“.

Įvertinime dėl virtuvės įrankių konstatuojama: „<...> MRD už visus virtuvės įrankius, pirktus pagal 2014 10 08 sutartį Nr. DPS-12, galimai sumokėjo vidutiniškai 7,8 karto brangiau nei analogiškos prekės kainuoja rinkoje.

Be to, pažymima, kad pirkimo organizatorius nesiekė didesnio tiekėjų dalyvavimo pirkime.

KAM auditoriai rekomenduoja: „Sustabdyti MRD ir UAB „Nota Bene“ 2014 10 01 sudarytos preliminariosios prekių pirkimo – pardavimo sutarties Nr. DPS-11 vykdymą iki Lietuvos kariuomenės vado ir krašto apsaugos ministro sprendimo priėmimo dėl šios sutarties“.

Generalinei inspekcijai, išanalizavus vidaus audito vertinimą, buvo pagrindas manyti, kad MRD darbuotojų, atsakingų už vidaus kontrolę, veikose yra nusikalstamos veikos - Tarnybos pareigų neatlikimo požymių, o UAB „Nota bene“ veiksmuose, pateikiant ne sutartyje numatyto gamintojo prekes (virtuvės įrankius), kurios rinkoje yra galimai pigesnės, yra nusikalstamos veikos – Sukčiavimo požymių. Atsižvelgiant į tai, patikrinimo medžiaga buvo perduota Lietuvos kariuomenės Karo policijai.

2015 m. kovo 13 d. Karo policija pradėjo tyrimą dėl „Nota Bene“ galimo sukčiavimo, o kartu informuoja, kad surinktoje medžiagoje nebuvo nustatyta pakankamai objektyvių duomenų pradėti ikiteisminį tyrimą dėl pareigų neatlikimo, nes šiai nusikalstamai veikai konstatuoti būtinas požymis – padaryta didelė žala. Dėl pareigų neatlikimo siūloma atnaujinti tarnybinį patikrinimą.

2015 m. balandžio 9 d. Generalinė inspekcija, iš naujo atlikusi patikrinimą, rekomenduoja MRD direktoriui plk. Ltn. V. Dambrauskui paskirti drausminę nuobaudą už netinkamą įsigijimo organizavimą ir kontroliavimą. Tarnybinio patikrinimo metu nenustatyta, kad MRD direktorius būtų ėmęsis veiksmų, kuriais būtų siekęs nustatyti priežastis, dėl kurių įsigyjamų lauko virtuvių atsarginių detalių ir agregatų pirkimo kaina padidėjo 2,2 karto.

Tyrimui vadovavo Vilniaus apylinkės prokuratūros 4-asis baudžiamojo persekiojimo skyrius, tyrimą atliko Lietuvos kariuomenės Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos Vilniaus ikiteisminio tyrimo skyrius.

2016 m. birželio 1 d. Prokuroras, įvertinęs Karo Policijos surinktą medžiagą, tyrimą nutraukė. Prokuroro manymu, galbūt perklijuoti lipdukai nėra baudžiamosios atsakomybės klausimas, todėl kariuomenei pasiūlė kreiptis į teismą. Tą pačią dieną, kai buvo nutrauktas tyrimas, prokuroras paprašė Viešųjų pirkimų tarnybos (VPT) įvertinti, ar šis pirkimas apskritai buvo deramai įvykdytas.

Iki tol ministerija į VPT nesikreipė.

2016 m. rugpjūčio 30 d. VPT savo vertinimo išvadoje akcentavo būtent neįtikėtinai dideles kainas, taip pat jog atliekant patikrinimą kilo abejonių dėl galimai įvykdytos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos.

2016 m. rugpjūčio 30 d. generalinio prokuroro E. Pašilio pavedimu, Lietuvos kariuomenės Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybai persiūsta medžiaga perduota Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimų departamentui įvertinimui ir proceso sprendimui priimti.

Ministro atsakomybė

Kaip jau anksčiau buvo minėta, ministras yra vienintelis sistemos biudžeto asignavimų valdytojas. Nepriklausomai nuo viešųjų pirkimų tipo ir perkančiosios organizacijos konkrečiais atvejais politinė atsakomybė tenka krašto apsaugos ministrui. Ministras turi svertų bet kuriame etape įsikišti ir nutraukti bet kurį pirkimą, veikdamas per sau pavaldžius ministerijos departamentus: Įsigijimų departamentą, Generalinę inspekciją, AOTD. Paaiškėjus, kad UAB „Nota Bene“ galimai sukčiavo, ministras nieko nedarė, kad būtų sustabdyti kiti pirkimai iš UAB „Nota bene“.

Po AOTD pranešimo rimta reakcija buvo labai lėta, nevisapusiška. Ministras galėjo iš karto po Generalinės inspekcijos išvadų pats kreiptis į Generalinę Prokuratūrą. To nedarė.

Nuo 2016 metų sausio 1 d. įsigaliojo Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimas, palengvinantis perkančioms institucijoms atsikratyti nepatikimų įmonių. Tereikėjo pačiam ministrui jau sausi kreiptis į Viešųjų pirkimų tarnybą, informuojant ją dėl šios įmonės. To nebuvo padaryta.

Nesuprantama, kodėl apie atitinkamą tyrimą ištisus dvejus metus nebuvo informuojama visuomenė, kodėl nebuvo informuota Lietuvos Respublikos Prezidentė, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas. Kasmet komitetas svarsto KAM veiklos ataskaitą, įsigijimus, tačiau apie tokią problemą dėl galbūt nesąžiningų verslininkų ir pirkimus vykdžiusiais darbuotojais nebuvo užsiminta. Būtent per tyrimų laikotarpį „Nota Bene“ ir gavo likusius stambius užsakymus iš Krašto apsaugos sistemos. Girdime, kaip Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius kaltina Prezidentę, artėjančius rinkimus, tačiau tokio Krašto apsaugos sistemos diskreditavimo nebūtų, jei būtų ministras laiku informavęs ir ėmęsis adekvačių veiksmų.

Įvertinę pasikartojantį (žr. Interpeliaciją 2015 m.) Krašto apsaugos ministro J. Oleko netinkamą veikimą, diskredituojantį Krašto apsaugos sistemą, menkinantį Lietuvos piliečių pasitikėjimą, mes, žemiau pasirašiusieji Lietuvos Respublikos Seimo nariai, vykdydami savo konstitucinę pareigą vertinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir jos atskirų narių veiklą bei vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 61 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 219 straipsnio 1 dalimi, teikiame interpeliaciją Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui Juozui Olekui ir reikalaujame atsakyti į šiuos klausimus:

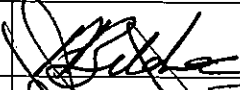
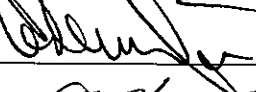
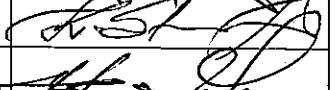
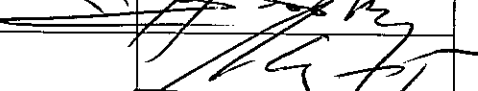
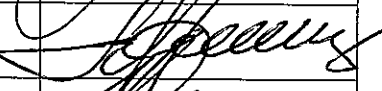
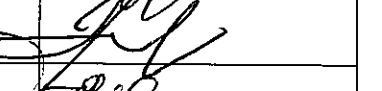
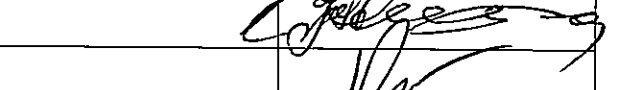
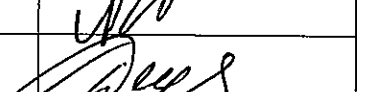
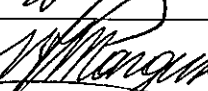
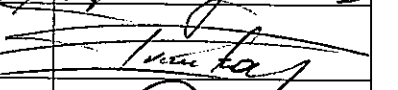
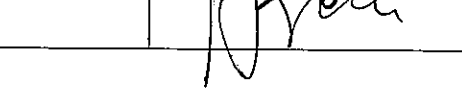
- 1. Ar Jūs kaip Vyriausybės narys, atsakingas už krašto saugumą, iš tiesų nesuvokiate, kad asmeniškai neprisiėmęs atsakomybės dėl gynybai skirtų lėšų švaistymo, visuomenės akyse šią dėmę toliau paliekate visai Krašto apsaugos sistemai?**
- 2. Kaip dabar galėsite paaiškinti Lietuvos visuomenei, kad reikia toliau didinti kariuomenės finansavimą, jei Jūsų vadovaujama ministerija ir ypatingai politinė jos vadovybė akivaizdžiai parodė aplaidų požiūrį, tvarkant mokesčių mokėtojų pinigus?**
- 3. Kaip galėtumėte paaiškinti, kad „Nota Bene“ yra viena dažniausiai viešuosius pirkimus Krašto apsaugos ministerijoje laiminčių bendrovių? Ar ji, jos akcininkai, nuo to laiko, kai valdant socialdemokratų ministrui, pradėjo dalyvauti KAM skelbiamuose konkursuose, yra finansavusi Jūsų partiją, atskirus partijos narius, ar jiems priklausančius fondus?**
- 4. Dėl kokių priežasčių nenutraukėte ilgalaikės 1,6 mln. eurų tiekimo sutarties su „Nota Bene“, kai 2015 pavasarį tapo žinomos visos skandalingo pirkimo aplinkybės, ir tokiu būdu leidote toliau švaistyti krašto apsaugai skirtus pinigus? Ar dėl to visiškai nejaučiate jokios savo asmeninės atsakomybės?**
- 5. Kai 2014 metų gruodį gavote AOTD informaciją apie skandalingą pirkimą iš „Nota Bene“, ar pareikalavote atsakingos už krašto apsaugos sistemoje vykdomus pirkimus institucijos atsakomybės, ar prašėte jų pateikti padėties analizę, siūlymus, kad tokie visuomenę piktinantys švaistymai nebepasikartotų?**
- 6. Kodėl gavęs informaciją iš atitinkamų institucijų apie galimai neskaidrų pirkimą neinformavote Lietuvos Respublikos Prezidentės, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto?**
- 7. Ar kaip už krašto apsaugos sistemą atsakingas pareigūnas po skandalingų pirkimų konsultavotės su viešųjų pirkimų tarnyba, konkurencijos taryba ar apskritai ėmėtės kokių nors veiksmų, kad pakeistumėte ydingą viešųjų pirkimų sistemą ministerijoje?**

8. Nuo 2016 metų sausio 1 d. įsigaliojo nauja Viešųjų pirkimų įstatymo nuostata, leidžianti sudaryti nepatikimų tiekėjų sąrašus. Kodėl nesikreipėte į VPT dėl įmonės "Nota Bene", nors apie galimai neskaidrų sandorį žinojote visus metus?

9. Kaip įsivaizduojate tolimesnį darbą Krašto apsaugos ministro pareigose, kai nepasitikėjimą Jumis pareiškė Lietuvos Respublikos Prezidentė? Ar nemanote, kad tokia Jūsų laikysena yra labai neatsakinga, esant gana sudėtingai saugumo situacijai?

Seimo nariai:

1.	Andrius Kulštas	Andrius Kulštas
2.	Raimundas Juknevičius	Raimundas Juknevičius
3.	Mykolas Juozaitis	Mykolas Juozaitis
4.	Lindas Kabanikas	Lindas Kabanikas
5.	Arvydas Puodžiukas	Arvydas Puodžiukas
6.	Donatas Kazivys	Donatas Kazivys
7.	Sergijus Joržien	Sergijus Joržien
8.	Mantas Adomėnas	Mantas Adomėnas
9.	Andrius Kibickas	Andrius Kibickas
10.	Valentinas Stulpas	Valentinas Stulpas
11.	Marius Razuke	Marius Razuke
12.	Scipijus Vmancis	Scipijus Vmancis
13.	Donatas Jankevičius	Donatas Jankevičius
14.	Algis Strelėnas	Algis Strelėnas
15.	Paulius Janolarys	Paulius Janolarys
16.	Eugenijus Gečvilas	Eugenijus Gečvilas
17.	Robertas Rabin	Robertas Rabin
18.	Dalia Knešlytė	Dalia Knešlytė
19.	Antanas Strelėnas	Antanas Strelėnas
20.	Kestutis Kestutis	Kestutis Kestutis

21.	Agra Bulento	
22.	Pranas Zernys	
23.	Kaupo Starkojonas	
24.	Bruma Farknue	
25.	Povilas Alksys	
26.	Rita Tamasuniu	
27.	Remigijus Acs	
28.	Miguel Sedinsky	
29.	Juozas Krakuly	
30.	Naglis Petellis	
31.	Kreus Deputiciu	
32.	Vincė Vaidenka Margenouche	
33.	Kostas Alkistas	
34.	Rimantas Jonas Dagys	
35.	Loyda Braden	